

Oslo kommune
Byantikvaren
postmottak@bya.oslo.kommune.no

Oslo, 20.9.2018

Innspill til Kulturminnemelding for Oslo 2019

Norsk Forening for Fartøyvern takker for muligheten til å komme med innspill til Kulturmeldingen for Oslo 2019. Norsk Forening for Fartøyvern er en landsomfattende interesseorganisasjon for verneverdige fartøyer. Foreningens oppgave er å fremme bevaring av fartøyene etter antikvariske retningslinjer og ivareta de frivilliges interesser. For oss er det viktig at den flytende kulturarven i Oslo blir formidlet og tatt vare på, samt at det må tilrettelegges for både verneverdige fartøy og frivillige i Oslo havn.

Hva må til for å sikre våre flytende kulturminner?

Til det maritime kulturmiljøet i Oslo havn hører eldre og verneverdige fartøy poengteres det i maritim kulturminneplan for Oslo havn.¹ Veteranbåtene og miljøet rundt disse står i kontrast til den stadige utbyggingen og fornyingen som havna ellers har gjennomgått. Det er derfor viktig å fortsatt sikre fredete og vernede fartøy en plass i havnen. Dette mener vi ikke er tatt nok hensyn til forslaget til ny havne- og farvannslov². Dette ønsker vi Byantikvaren vil være obs på. I vårt høringsvar til denne påpeker vi at følgende er nødvendig, noe som også bør være viktig i Kulturminnemeldingen:

- Det må være plikt for havner å registrere, ta hensyn til og bevare faste kulturminner i havnen og legge til rette for flytende kulturminner, her: Oslo havn.
- Havnekapitalen, her: i Oslo havn, må ikke benyttes til andre formål før havnevirksomheten er sikret, herunder drift, vedlikehold, utbedring, utbygging og **flytende kulturminner**.
- Fartøy som er vernet eller fredet av Riksantikvaren må bli unntatt avgift på alle avgiftspliktige havnefasiliteter.

Det er viktig med forståelse for fartøyvern og kystkultur i Oslo kommunen for å sikre at vernede fartøy blir tatt vare på. Vernede og fredete fartøy eksisterer ikke for å ha inntjening, de er til glede for alle og bidrar til at folk trekkes ned til havnen for å oppleve fartøyene.

¹ Maritim kulturminneplan for Oslo havn s. 21, Oslo Havn KF 2012, s. 21

² Sjøveien videre. Forslag til ny havne- og farvannslov, NOU 2018:4

Vi er glade for at Oslo Havn lar Oslo Maritime Kulturvernssenter (OMK) disponere gratis kai plass i havnen. Det er viktig med forståelse for det frivillige arbeidet og at det legges til rette med blant annet gratis havnefasiliteter, noe som er helt avgjørende for om frivillige makter å verne om vår flytende kulturarv. Dette må Oslo Havn fortsette med og vi ber Byantikvaren oppfordre dem til videre samarbeid med fartøyvernet.

Riksantikvaren advarer i Nasjonal verneplan for fartøy³ mot at kommuner står friere til å ta kommersielle hensyn, noe som kan forringe vernede fartøyers mulighet til kai plass. Havnen kan fort bli et foretak hvis formål kun er å tjene penger. Verneverdige båter kan bli fortrent til fordel for store cruiseskip eller flytebrygger for fritidsbåter, slik vi ser i Tvedestrand havn hvor fartøyvernere mener at næringsliv blir prioritert fremfor kystkultur.⁴

I Sverige har såkalte kulturelle fartøy (K-merket fartøy) fri havneleie enkelte steder, dette gjelder også gjester, i tillegg til sentral plassering i havnen. Den fredete redningskøyta RS 44 IDUN fra 1937 fikk i Strømstad Havn hedersplass ved Torskholmen i 5 dager med fri havneleie. Havnefogdens begrunnelse: «*Skulle bare mangle, når klassiske og vernede fartøy pynter opp havna*». Det samme møtte dem i Sandefjord havn hvor de fikk ligge sentralt i havnen gratis i 2,5 uke og trakk masse folk ned til havnen. Dette ønsker vi oss for Oslo.

Men vi registrerer at det dessverre ikke er gjesteplasser i Oslo Havn, bortsett fra 1 som OMK disponerer gratis til sine veteranbåtgjester. Det er kun plass til gjestefartøy i den private gjestehavnen Aker Brygge, hvor for eksempel seilbåten MATHILDE fra 1884 på 73 tommer ville måttet betale en døgnpris på rundt 1000 kroner⁵ hvis hun kom seilende fra Hardanger.

Målet er en levende havn med gode vilkår for fartøyvernet. Norsk Forening for Fartøyvern ønsker derfor at ny kulturminnemelding bør fokusere på å tilby et godt rammeverk med gratis havnefasiliteter, sikre bevaringen av flytende kulturminner og prioritere vår felles kystkulturarv fremfor havners inntjening.

Med regionaliseringen følger også ansvaret for fartøyvernet, men hva må til?

Fartøyvernet blir overført til Fylkeskommunene ved gjennomføringen av regionreformen. Norsk Forening for Fartøyvern mener dette fører til større nærhet mellom fylkeskommunene – her Oslo – og de lokale flytende kulturminnene, bedre samarbeid mellom fylkeskommunen og de lokale frivillige, samt høyere kunnskap i fylkeskommunene om fartøyvern.

³ Nasjonal verneplan for fartøy 2010-2017, Riksantikvaren 2010

⁴ www.norsk-fartoyvern.no/2018/06/tvedestrand-prioriterer-naeringsliv-fremfor-kystkultur

⁵ www.akerbrygge.no/marina

Tidligere har både restaurering og vedlikehold vært gjort i tett samarbeide med Riksantikvaren. Det er derfor viktig at Byantikvaren bygger opp spesialkompetanse når det gjelder fartøyvern nå som Oslo kommune får ansvaret for de flytende kulturminnene. Både øremerkede midler og kompetanse må være til stede for å sikre et godt fartøyvern.

Vi registrere dog etter innspillmøtet til Kulturminnemeldingen 7.9.2018 at Byantikvaren ikke ønsker ansvar for fartøyvernet på grunn av manglende kompetanse. En mulig modell som ble skissert er at Akershus Fylkeskommune/Viken overtar ansvaret for Oslos fartøyvern.

Det blir i så fall viktig å:

- sikre Oslos vernete og fredete fartøy fortsatt plass i Oslo havn
- overføre øremerkede midler fra fartøyvernet fra Oslo til eventuell ny ansvarsregion
- utarbeide verneplan for Oslos fartøyer, et av tiltakene under delmål 5 i Byantikvarens *Strategi for vern av maritime kulturminner*.⁶

Vi er enig i Byantikvarens strategidokument som påpeker at det kan være lurt å basere verneplanen for Oslos fartøyer på nasjonal verneplan⁷. Hvordan fartøyvernet i Oslo er tenkt etter regionaliseringen bør være en viktig del av planen.

Vi ønsker også utredning av tiltaksforslaget om et fartøyvernsenter i delmål 5 i *Strategi for vern av maritime kulturminner*.⁸ Østfold fylkeskommune er i gang med et forprosjekt om mulig fartøyvernsenter, vi oppfordrer Byantikvaren til å ta kontakt med dem for samarbeid⁹. I samme strategi oppfordres det også til å utvide museumshavnen i takt med behovet for kaiplass til bevaringsverdige fartøy, dette støtter vi.

Viktig for fartøyvernet er ikke bare midler til restaurering og istandsetting men også midler til drift. Flytende kulturminner vernes best gjennom bruk. Uten bruk og uten støtte til vedlikehold og drift forfaller medlemsfartøyene, noe som igjen vil kreve dyre reparasjoner.

Fokus på formidling av flytende kulturminner

Fartøyene utgjør en stor ressurs både innen historieformidling og regional utvikling. Riksantikvaren støtter i liten grad formidling av fartøyenes historie og drift. Med overføring av fartøyvernet til regionalt nivå, ber vi om at det i Kulturminnemeldingen også fokuseres på formidling av fartøy og flytende kulturminnevern. Dette er viktig for å skape forståelse for fartøyenes historie og funksjon, transportårer og tidligere maritime yrkesveier i Oslo.

⁶ Strategi for vern av maritime kulturminner s. 55 og s. 65, Byantikvaren 2008

⁷ Nasjonal verneplan for fartøy 2010-2017, Riksantikvaren 2010.

⁸ Strategi for vern av maritime kulturminner s. 57 og 65, delmål 5, Byantikvaren 2008

⁹ <https://norsk-fartoyvern.no/2018/09/fartoyvernsenter-i-ostfold-et-forprosjekt/>

Et av målene bør å være å opprettholde og skape interesse generelt for det maritime vernefeltet. Maritime kulturdager, samarbeid med museene, informasjonstavler ved fartøyene, på havner og andre steder med maritime kulturverninteresser er noen av tiltakene vi ser for oss. Dette trenger våre frivillige hjelp til, og vi håper Byantikvaren kan støtte våre frivillige med hjelp til å få i gang arrangementer og formidlingskonsept.

Det blir også færre og færre frivillige med maritim kompetanse, det er derfor behov for opplæringsprogram for våre frivillige slik at fartøyene kan betjenes og blir tatt vare på etter antikvariske prinsipper. Dette er en generell tendens i fartøyvernet som må bli tatt på alvor. Uten frivillig innsats vil fartøyvernet kollapse, noe som truer fartøyvernet som helhet. Vi ønsker derfor at byantikvaren kan støtte de frivillige med kompetanseheving i form av kurs.

Oppsummering

Norsk Forening for Fartøyvern mener det må satses mer på fartøyvern. Spesielt i forbindelse mer regionaliseringen blir dette viktig for Byantikvaren fordi Oslo kommune overtar ansvaret for flytende kulturminner. Om de beholder ansvaret selv eller vil overføre ansvaret til en nær region, vil både kompetanse og midler til restaurering, vedlikehold og drift være nødvendig for å sikre et godt fartøyvern, samt forståelse for fartøyvern og kystkultur.

Vi ønsker at tiltaket i *Strategi for vern av maritime kulturminner* om utarbeidelse av verneplan for Oslos maritime kulturminner følges opp. Hvordan fartøyvernet er tenkt etter regionaliseringen bør med, for eksempel oppfølging, organisering og videreutvikling.

Vernede og fredete fartøy eksisterer ikke for å ha inntjening, de skal være til glede for alle i samfunnet og de bidrar til at folk trekkes ned til havnen for å oppleve fartøyene. Det er derfor viktig å fortsatt sikre flytende kulturminner en plass i Oslo havn, selv om ansvaret for kulturminnene blir overført til en annen region. En levende havn bidrar til kunnskap, identitet og immateriell verdiskapning og vi oppfordrer til et samarbeid med Oslo havn som sikrer utbygging av museumshavn, flere gjestekai plasser og fortsatt gratis havnefasiliteter.

Byantikvaren kan også hjelpe våre frivillige med å organisere maritime kulturminnedager, organisere formidling, sette opp faste informasjonsskilt ved båtene og på havnen, samt bidra med kompetanseheving for frivillige i form av kurs innen fartøyvern.

Ny havne- og farvannsløp bør også følges opp og vi ønsker at det må være plikt for havner å legge til rette for flytende kulturminner, at fartøy som er vernet eller fredet av Riksantikvaren fortsatt må bli unntatt avgift på alle avgiftspliktige havnefasiliteter, samt at havnekapitalen ikke må benyttes til andre formål før havnevirkksomheten er sikret, herunder flytende kulturminner. Vi ønsker oss at kystkultur blir prioritert fremfor næringsliv.

**NORSK FORENING FOR
FARTØYVERN**

Øvre Slottsgate 2 B, 0157 OSLO

Telefon 24 14 51 70

E-post: post@norsk-fartoyvern.no

<http://www.norsk-fartoyvern.no/>

Bankgiro: 9365 10 43717

Org.nr. 965.906.746

Norsk Forening for Fartøyvern støtter også høringsbrevarelsene fra Forbundet KYSTEN, Kystlaget Viken og Akerselva trebåtforening.

Vi takker for muligheten til å få komme med innspill og håper på et godt samarbeid mellom Byantikvaren, Oslo Havn, våre frivillige og organisasjoner som Forbundet KYSTEN og Norsk Forening for Fartøyvern.

Med vennlig hilsen

Norsk Forening for Fartøyvern

(sign.)
Hedda Lombardo
generalsekretær

(sign.)
Kari Anne Flaa
rådgiver